

**ВПЛИВ ПОЗАЧЕРГОВИХ
ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ
НА ПАРТІЙНІ СТРУКТУРИ
(НА ПРИКЛАДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

М. Майборода

У статті розглянуто ставлення основних політичних партій Донецької області до розпуску Верховної Ради України та призначення позачергових парламентських виборів, а також їх участь у виборчій кампанії 2007 року. Проаналізовано виборчі списки політичних партій з точки зору представленості у них Донеччини і результати голосування 30 вересня 2007 року по області.

Ключові слова: позачергові парламентські вибори, політичні партії, виборча кампанія, розпуск парламенту, Верховна Рада.

The author of the article reviews an attitude of main political parties of Donetsk region to dissolution of Verkhovna Rada of Ukraine, setting extraordinary parliamentary elections and their participation in election campaign in 2007. He also analyses electoral lists of political parties viewing representation of Donetsk region among them and the results of voting in September 30, 2007 in the region.

Keywords: extraordinary parliamentary elections, political parties, election campaign, dissolution of the parliament, Verkhovna Rada.

30 вересня 2007 року в історії незалежної України сталася важлива подія - відбулися позачергові парламентські вибори внаслідок розпуску Президентом В. Ющенком Верховної Ради V скликання. Значення цієї події неможливо переоцінити, адже позачергові вибори пройшли вперше. Парламентські вибори 1994, 1998, 2002 та 2006 років були черговими і відбувалися через припинення народними депутатами своїх повноважень після закінчення терміну у 4 роки від попередніх виборів. З 1991 по 2007 роки не виникало питання про розпуск парламенту. У 2007 році він був розпущений, коли для цього, здавалося, не було підстав. Однак, протистояння з одного боку між президентом та прем'єр-міністром у системі виконавчої влади, з іншого - між опозицією таправлячою коаліцією в системі законодавчої влади стало причиною

розпуску парламенту. Українські політологи вважають, що в країні існувала розбалансованість гілок влади, яка полягала у відсутності чіткого визначення повноважень президента та прем'єр-міністра, а це призводило до конфронтації між ними. Значною мірою така ситуація викликана політичною реформою 2004 року, яка була важливим кроком на шляху до парламентсько-президентської форми правління. Але реформа не вирішила це завдання, оскільки залишила президенту країни досить широкі повноваження, і в той же час не менш важливі повноваження були закріплені за прем'єр-міністром. Таким чином, протистояння у системі виконавчої влади був закладений у політичній реформі з самого початку.

Приводом до розпуску парламенту у 2007 році було створення коаліції «Національної єдності» у складі Партії регіонів, Комуністичної партії України та Соціалістичної партії, а також хисткість пропрезидентської «Нашої України», з якої вийшла депутатська група на чолі з А. Кінахом і приєдналася до коаліційної більшості. Саме ці події у Верховній Раді України, а також заяви лідерів коаліції про намір зібрати конституційну більшість підштовхнули президента до видання указу про розпуск парламенту та призначення позачергових виборів.

Позиції політичних партій з питання розпуску парламенту та їх участь у виборчій кампанії 2007 року на загальнонаціональному рівні є відомі. Втім, не менш важливо знати позиції та участь у парламентських виборах 2007 року основних політичних сил Донецької області. Наскільки ці вибори змінили розклад сил на політичному полі регіону, адже на Донбасі мешкає 10% населення країни [1]. Від стабільності або різкої зміни політичних уподобань населення регіону значною мірою залежить партійна структура парламенту країни. З огляду на це, вивчення позицій політичних сил регіону стосовно розпуску Верховної Ради та їх участь у виборчій кампанії 2007 року має безперечно важливе значення.

Метою цієї статті є визначення позицій політичних партій регіону щодо розпуску парламенту, рівня їхньої активності у виборчій кампанії, а також впливу парламентських виборів 30 вересня 2007 року на партійну структуру Донецької області. Тому автор вважає за доцільне проаналізувати позиції основних політичних осередків регіону напередодні виборів, їхнє ставлення до розпуску Верховної Ради, участь у виборчій кампанії та результати голосування по області.

Історіографічну базу цієї проблеми становлять праці загальнотеоретичного характеру й роботи, присвячені характеристиці політичної ситуації в Україні та безпосередньо в Донецькій області. Дослідження О. Голобуцького, Т. Криворучко, В. Якушика, О. Бойко, В. Кипеня, О. Леонова та В. Лаги присвячені класифікації політичних партій України за ідеологічною приналежністю, а також проблемі місця та ролі партій у політичній системі [2]. Такі автори, як В. Бала, О. Голобуцький, Т. Голобуцька, Я. Павловський приділили увагу аналізу політичної ситуації в Україні 2006-2007 рр. [3]. Велике значення для дослідження політичної ситуації безпосередньо в регіоні мають статті інтернет-видання «Острів», оскільки висвітлюють деякі окремі події та проблеми, пов'язані з виборчою кампанією 2007 року в Донецькій області [4].

Джерельну базу роботи становлять документи нормативно-правового характеру, зокрема Указ Президента В. Ющенка про розпуск Верховної Ради V скликання, документи та матеріали політичних партій Донеччини - рішення конференцій, статті, надруковані у партійних виданнях тощо, а також статистичні дані, в яких подані результати голосування 30 вересня 2007 року в Донецькій області.

За період, що минув з моменту проведення виборів до парламенту та до органів місцевого самоврядування 26 березня 2006 року і до видання першого Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради V скликання та проведення позачергових парламентських виборів, позиції політичних сил у Донецькій області суттєво не змінилися [5]. Згідно з результатами виборів 2006 року, Партія регіонів (далі - ПР) була найпопулярнішою політичною силою на Донеччині. На її користь цього говорить той факт, що до її лав входили впливові та авторитетні люди області, до того ж була чітка антинатовська позиція і спрямування на розвиток дружних відносин із Росією.

Окрім ПР, деяку підтримку в регіоні мали лише ліві партії - Комуністична партія України (далі КПУ) та Соціалістична партія України (далі СПУ). Певне погіршення соціально-економічної ситуації у Донецькій області протягом січня - серпня 2007 року, зокрема скорочення валової продукції сільського господарства регіону на 11,9% порівняно з аналогічним періодом 2006 року та зростання цін на основні продукти харчування, не могло зіграти на користь лівих сил, і особливо КПУ [6; 10-33]. Ліві партії в перспективі мали або закріпити результат, досягнутий

на попередніх виборах, або покращити його незначною мірою. Частина українських політологів вважає, що результату лівих сил на виборах 1998 року сприяла криза перехідного періоду, оскільки з її закінченням вони почали швидко втрачати своїх прихильників [7; 24-25]. На нашу думку, суттєво вплинути на позиції лівих партій у регіоні могла б системна криза, на зразок 1997 р. Лише за такої умови КПУ та СПУ могли у 2007 р. значно покращити свій результат на дострокових парламентських виборах як у межах Донецької обл., так і всієї країни.

Також не могло бути особливих сумнівів у тому, що ті політичні сили, які у 2004 році підтримували на президентських виборах кандидатуру В. Ющенка, а після цих виборів утворили уряд - «Народний Союз «Наша Україна» (далі НСНУ) та Блок Юлії Тимошенко (далі БЮТ), - знову, як і в 2006 році, отримують на Донеччині дуже незначну підтримку.

Таким чином, дострокові парламентські вибори 2007 року не могли зафіксувати якоїсь значної зміни у політичних симпатіях тамтешнього населення. Результати голосування в регіоні, за прогнозами, не могли особливо відрізнитися від показників, отриманих на виборах 2006 року.

Звичайно, позиції провідних політичних сил Донеччини з питання розпуску Верховної Ради і призначення дострокових парламентських виборів були дуже різними. Їхнє ставлення до цієї події визначалося приналежністю до опозиції або коаліції у Верховній Раді України. Враховуючи це, можна виділити з одного боку позицію ПР, КПУ та СПУ, а з іншого - позицію НСНУ та БЮТ.

Стосовно позиції ПР уряд, сформований коаліцією у складі ПР, КПУ та СПУ, стабілізував і навіть дещо покращив соціально-економічну ситуацію в країні, а опозиція у складі НСНУ та БЮТ, ініціюючи дострокові парламентські вибори, порушувала досягнуту стабільність та провокувала погіршення ситуації, зокрема в економіці. Згадаємо, що влітку 2007 року ПР разом зі своїми союзниками звинуватили опозицію у зростанні цін на окремі продукти, наприклад, соняшникову олію. До цього додавалося зрозуміле небажання втрачати владу, хоча керівництво ПР заявляло, що дострокових виборів не боїться. Тому, звичайно, ПР негативно оцінювала розпуск Верховною Радою і взагалі не погоджувалася з ним.

У свою чергу, СПУ з таких самих мотивів не бажала дострокових виборів, а керівник партії О. Мороз розцінював Указ Президента про розпуск парламенту як авантюру.

Щодо КПУ, то її керівництво взагалі оцінювало цю подію як змову, метою якої є встановлення диктатури. До речі, така позиція партії навіть знайшла відображення у назві програми, з якою вона пішла на вибори 2007 року [8].

Позиція обласних осередків ПР, КПУ та СПУ була такою самою, як і позиція їх загальнопартійного керівництва. Взагалі, розпуск парламенту об'єднав обласні організації цих партій. Ще 30 березня 2007 року вони підписали меморандум про співробітництво. Цей меморандум мав скоординувати діяльність ПР, КПУ та СПУ у Донецькій області [9; 1]. А що стосується їхньої спільної позиції щодо розпуску парламенту, то вона виявилась в акціях протесту, які відбулися в Донецьку 31 березня, 11 та 12 квітня 2007 року. Так, обласні осередки ПР, СПУ та КПУ 31 березня провели у Донецьку багатотисячний мітинг на підтримку парламентської коаліції «національної єдності» та проти дострокових парламентських виборів [10]. За даними ДОО СПУ, у спільному мітингу взяли участь понад 2000 осіб [11]. Перед мітингувальниками виступали голова Донецької міської організації ПР О. Бобков, голова Донецької обласної ради А. Близнюк та донецький міський голова О. Лук'янченко.

За результатами мітингу було ухвалено резолюцію, яка зафіксувала спільну позицію цих партій щодо розпуску парламенту. У резолюції зазначалося, що країна тільки почала виходити з економічної кризи, у якій винен попередній «помаранчевий» уряд, як опозиція намагається дестабілізувати ситуацію, ініціюючи дострокові вибори [12]. Одночасно з цим БЮТ, НСНУ та «Народна самооборона» були звинувачені у тому, що вони підштовхували президента до видання неконституційного указу про розпуск парламенту та проведення дострокових виборів [12]. У резолюції було висловлено підтримку «Коаліції національної єдності», уряду та його голові В. Януковичу [12]. Отже, цей документ відобразив спільну позицію ПР, КПУ та СПУ щодо розпуску парламенту.

11 квітня 2007 року на площі перед будинком Донецької обласної ради відбувся багатотисячний мітинг, організований обласними осередками ПР, КПУ та СПУ. Учасники мітингу тримали прапори саме цих партій, а також плакати з гаслами «Юлька геть з України», «Восток и Запад вместе с правительством», «Дайте спокійно

работать правительству» [13]. Під час мітингу відбулася трансляція виступу лідера ПР, прем'єр-міністра В. Януковича [13]. Крім того, було прийнято звернення, в якому зазначалося, що в країні відбулася політична криза, спровокована В. Ющенком та його оточенням [13]. На думку мітингувальників, указ про розпуск парламенту підірвав довіру до України як до демократичної держави, оскільки президент замість того, щоб бути гарантом Конституції, сам її порушує [13].

12 квітня 2007 року обласні організації ПР, КПУ та СПУ провели у Донецьку мітинг під гаслами «Прийди та захисти конституцію», «Ні - розколу України» «Захистимо свій вибір» та іншими, спрямований проти указу президента про розпуск Верховної Ради [14]. На мітингу виступив народний депутат від ПР В. Заблоцький, який зазначив, що Рада працює і її ніхто не розпускав [14]. Він висловив надію, що Конституційний суд ухвалить рішення про неконституційність указу президента [14].

Однак, у квітні цього ж року обласні організації партій, що входили до парламентської коаліції, займалися у Донецькій області не лише проведенням мітингів, - вони також направляли своїх прихильників та активістів до Києва для участі в мітингах на Майдані та біля будинку Конституційного суду. Особливо в цьому відзначилася ПР, що не дивно, оскільки регіон є для неї базовим. Міські та районні організації партії активно мобілізували людський ресурс. Так, вже на початку квітня 2007 року близько 300 членів Маріупольської міської організації брали участь у мітингах на Європейській площі, акціях протесту біля будівель Кабінету Міністрів та Верховної Ради [15]. 10 квітня 2007 року 1000 представників міських та районних організацій ПР прибули до Києва для участі у мітингу на Майдані [16]. 17 квітня 2007 року з Донецької області до столиці виїхали 2000 прихильників коаліції «Національної єдності» для участі в акціях протесту [17]. 19 квітня 2007 року до Києва були спрямовані ще 2000 осіб [18].

Таким чином, обласні осередки ПР, КПУ та СПУ на початку квітня 2007 року відзначилися проведенням акцій протесту в Донецьку, а також тим, що відправляли своїх активістів та прихильників до Києва для участі в мітингах на підтримку парламентської коаліції.

Необхідно відзначити негативну реакцію на розпуск парламенту Донецької обласної ради, яка 4 квітня 2007 року відкрила позачергову 9 сесію і ухвалила звернення до населення Донеччини й усієї України, в якому мовилося про небезпечний характер

указу президента про розпуск Верховної Ради для внутрішньої стабільності держави, яка тільки почала виходити з глибокої соціально-економічної кризи [19]. Дострокові вибори неодмінно мали погіршити економічну ситуацію, понизити життєвий рівень людей та підірвати міжнародний авторитет держави [19]. Не менш негативним, на думку депутатів облради, було те, що проведення дострокових виборів призведе до витрачання величезних коштів, які можна було б спрямувати на розвиток соціальної сфери - збільшення зарплат і пенсій [19]. У зверненні містилася теза, згідно з якою коаліція «Національної єдності» була створена легітимно і тому жодних підстав для розпуску парламенту не існувало, а тому президент повинен був відмінити свій указ і повернути ситуацію у правове русло [19]. Така позиція Донецької обласної ради є дуже показовою, але її можна було передбачити, враховуючи те, що внаслідок виборів до органів місцевого самоврядування 2006 року Партія регіонів закріпила своє домінування у місцевих радах Донеччини й особливо в облradі, яка налічувала 120 представників ПР із 180 депутатів [20].

Утім, позиція ПР та її союзників поза обласною радою не залишалася незмінною. Якщо у квітні-травні вони дискутували щодо можливості проведення позачергових виборів узагалі, то вже у червні-липні 2007 року вони почали підготовку до виборчої кампанії. Так, 8 червня 2007 року у виданні «Комуніст Донбасу» була опублікована стаття першого секретаря Донецького обласного комітету КПУ М. Кравченка, який зазначав, що вибори відбудуться 30 вересня 2007 року на підставі домовленості між президентом, прем'єр-міністром та спікером парламенту [21; 1]. Але КПУ, за його словами, ніколи не боялася перевиборів [21; 1]. Серед основних напрямів роботи КПУ в регіоні М. Кравченко визначив роботу з виборцями, ефективними формами якої він визнав агітацію та пропаганду [21; 1]. Проте, головним фактором була зміна позиції партії щодо розпуску парламенту та проведення позачергових виборів. У червні 2007 року її можна було охарактеризувати так: «ми йдемо на вибори, але нам їх нав'язали, і ми все одно вважаємо, що в них не було ніякої потреби».

Партія регіонів почала підготовку до виборів у липні 2007 року. Протягом першої половини липня проходили конференції міських та районних організацій ПР у Донецькій області [22]. А 28 липня 2007 року відбулася конференція ДОО ПР, у роботі якої взяли участь лідер парламентської фракції партії Раїса Богатирьова, її

заступник та одночасно голова ДОО партії Борис Колесников, віцепрем'єр-міністр Володимир Рибак та голова Донецької обласної ради Анатолій Близнюк [23]. Під час конференції були розглянуті такі питання: соціально-політична ситуація та завдання партійних організацій у виборчій кампанії, обрання делегатів на X з'їзд ПР від ДОО, внесення змін до складу Ради ДОО партії.

Згідно з прийнятими рішеннями, місцеві організації партії відігравали значну роль у роз'ясненні населенню позиції ПР щодо дострокових парламентських виборів та створенні виборчих штабів [23]. Усі члени партії в Донецькій області повинні були взяти активну участь у виборчій кампанії [23]. Отже, позиція ПР була такою ж, як і в КПУ та СПУ. Лідери партії все ще заявляли, що у виборах не має жодної необхідності, але водночас партія почала готуватися до виборчої кампанії.

Позиція НСНУ та «Батьківщини» (Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» - найбільша партія з тих, що входять до складу БЮТ) і їхніх обласних осередків щодо розпуску Верховної Ради V скликання та проведення позачергових парламентських виборів з самого початку була чіткою та зрозумілою - вони одразу підтримали президента і почали готуватися до виборів. 9 квітня 2007 року була проведена VI конференція ДОО НСНУ, цілком присвячена питанням виборчої кампанії. Вона обрала кандидатів у народні депутати України від ДОО НСНУ до загальнопартійного списку. Обласний осередок партії обрав 12 представників, серед яких були керівники ДОО НСНУ, голови її міських та районних організацій [24]. На тій же конференції було ухвалено рішення пропонувати голові Центрального виборчого штабу НСНУ В. Кириленку створити у Донецькій області замість північного, південного та центрального виборчих штабів один об'єднаний, а його головою призначити А. Клименка [25]. Наведені факти переконливо свідчать про те, що ДОО НСНУ вже після першого Указу Президента України про розпуск Верховної Ради почала готуватися до проведення виборчої кампанії 2007 року. Позиція «Батьківщини» - головного союзника НСНУ - була такою самою.

Діяльність політичних партій у Донецькій області під час виборчої кампанії 2007 року переважно зводилася до поширення агітаційних матеріалів - листівок із закликами голосувати за ту чи іншу партію, партійних програм, видань. Гучних акцій суб'єкти виборчої кампанії майже не проводили. Тут можна відзначити лише обласну організацію ПР, яка протягом серпня - вересня 2007 року

провела у деяких містах Донеччини мітинги-концерти під загальною назвою «Захисти своє майбутнє разом із Партією регіонів». Під час цих заходів з виборцями спілкувалися відомі керівники органів місцевого самоврядування області, а також народні депутати від ПР. Так, 31 серпня 2007 року в Краматорську на площі імені Леніна відбувся один з таких мітингів-концертів, на якому перед виборцями виступали голова Донецької обласної ради А. Близнак, народні депутати Ю. Мірошніченко, Є. Звягільський та інші [26]. 8 вересня 2007 року у місті Сніжному з виборцями спілкувалися депутат обласної ради від ПР Недашковський, Є. Шляховський - член Спілки молоді регіонів України (молодіжне крило ПР), а також народні депутати О. Стоян та Н. Шуфрич [27]. Аналогічні заходи відбулися і в інших містах Донецької області.

Проте найбільше за цей період відзначився ДОО Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина», яке входить до складу БЮТ. Саме навколо цієї партії у Донецькій області відбувалися постійні скандали. Згідно з матеріалами, оприлюдненими на сайті ДОО партії, її активістам постійно погрожували, на них нападали, лущували та заважали працювати. Обласна організація «Батьківщини» звинувачувала у цих діях ПР. Зазначимо, що події, пов'язані з нападами на активістів партії, виглядають таким чином: 7 вересня 2007 року у місті Єнакієве люди в одязі з символікою БЮТ пропонували перехожим голосувати за Блок Юлії Тимошенко, обіцяючи заплатити за це [28]. З приводу цієї події прес-служба БЮТ у Донецькій області виступила із заявою про те, що партійні структури блоку не мають жодного стосунку до цих осіб [28]. 4 вересня 2007 року стався напад на агітаційний намет БЮТ у Маріуполі [29]. Але особливого резонансу набуло побиття 1 вересня 2007 року трьох активістів БЮТ у селі Єлизаветівка Мар'їнського району. За даними прес-служби блоку, причиною нападу стало те, що активісти були одягнені у футболки із символікою БЮТ [30]. Ця подія призвела навіть до незапланованого візиту Ю. Тимошенко до Донецької області. Крім того, донецька прес-служба БЮТ звинуватила у цих нападах ПР. Так, 9 вересня 2007 року на офіційному сайті ДОО «Батьківщини» була оприлюднена заява, у якій БЮТ звинуватив Партію регіонів у тому, що вона з одного боку проголошує «Кодекс поведінки» на виборах, а з іншого - чинить тиск на активістів БЮТ у Донецькій області, яких б'ють та яким погрожують [31].

Візит Ю. Тимошенко 4 вересня 2007 року у Донецьку область був не менш скандальним. Коли лідер блоку поїхала до

Красногорівської лікарні, де перебували потерпілі, вона ледь змогла потрапити до її приміщення через натовп людей, які стояли із прапорами Партії регіонів [32]. На прес-конференції Ю. Тимошенко звинуватила кількох журналістів у цинізмі, оскільки один із них висловив сумнів у тому, що постраждала активістка БЮТ узагалі була побита [32]. Візит Ю. Тимошенко не залишився без уваги її політичних супротивників. Зокрема, у виданні донецького обкому КПУ була опублікована версія комуністів стосовно того, що відбулося на прес-конференції лідера БЮТ. За даними цього видання, журналісти були з самого початку настроєні дуже скептично щодо факту побиття активістів БЮТ [33; 2]]. Однак, справжній скандал почався, коли кореспондентка газети «Салон» поставила Ю. Тимошенко запитання стосовно того, що присутня активістка БЮТ не схожа на людину, яку довго лупцювали ногами, а також запитала про інцидент в аеропорту, коли людина з охорони лідера блоку заборонила одному з журналістів знімати на камеру [33; 2]. На журналістку накинувся О. Турчинов, який звинуватив її у відсутності логіки, оскільки якщо б БЮТ забороняв журналістам знімати та писати, то їх би не було на цій прес-конференції [33;2]. Взагалі, за спостереженням видання комуністів, питань до Ю. Тимошенко було багато, але кожна її відповідь відбивала в журналістів бажання питати щось ще [33; 2]. Судячи з реакції партійної преси політичних супротивників БЮТ, а також деяких регіональних видань, візит Ю. Тимошенко до Донецької області дійсно був скандальним. Утім, наскільки корисним він був для самого блоку, мали показати результати голосування по Донецькій області 30 вересня 2007 р.

У свою чергу керівництво союзника БЮТ - «Нашої України - Народної самооборони» (далі НУ-НС) вочевидь не вважало за потрібне відвідати регіон, хоча з точки зору наявності великої кількості потенційних виборців керівники блоку навпаки повинні були приділити йому особливу увагу. Його лідери - В. Кириленко та Ю. Луценко - надавали перевагу візитам у ті регіони, де блок міг отримати найбільшу підтримку. З відомих членів блоку на Донеччину у вересні 2007 року завітав лише А. Яценюк. Під час свого візиту він побував на шахті імені Гаєвого у м. Горлівка, а також дав прес-конференцію у Донецьку, під час якої спілкувався зі студентами Донецького національного університету на теми сучасної освіти та відносин України з країнами Європи [34]. Виборча кампанія НУ-НС на Донеччині зводилася до агітаційної

роботи у вигляді розповсюдження серед населення листівок та партійних видань.

На відміну від НУ-НС, керівництво КПУ приділило регіону більше уваги у плані його особистого відвідування. Зокрема, на Донеччину завітав лідер партії П. Симоненко, який виступив перед виборцями на площі Леніна у Донецьку, а також у палаці «Октябрь» у місті Костянтинівка [35; 1]. Крім того, зустрічі з виборцями проводив перший секретар Донецького обкому КПУ М. Кравченко. У той же час, агітаційна робота КПУ в регіоні була не надто активною.

Що стосується союзника КПУ по парламентській коаліції - СПУ, то вона у Донецькій області черговий раз зробила ставку на союз і співробітництво з Генеральним директором ВАТ ММК ім. Ілліча Володимиром Бойком. Тому, найбільш активно партія вела агітацію у місті Маріуполі, а сам В. Бойко та його помічник С. Матвієнков виступали по маріупольському телебаченню на каналі МТВ зі зверненнями до робітників металургійного комбінату та всіх мешканців міста, доводячи, що СПУ захищає інтереси простих громадян. Окрім цього, широка агітація на користь соціалістів була розгорнута на сторінках видання металургійного комбінату «Іллічівець». Насамперед тут друкувалися звернення В. Бойка та С. Матвієнкова до виборців [36]. Розміщувалися в газеті і короткі агітаційні гасла на кшталт: «довіряєш Бойку В. С. - голосуй за Соціалістичну партію України» [37; 1]. Взагалі, найбільш активними соціалісти були саме в Маріуполі.

Отже, можна вважати, що основні учасники виборчої кампанії 2007 року приділили регіону значну увагу. На користь цього свідчить досить висока активність тут основних суб'єктів виборчого процесу, активісти яких вели широку агітацію. Необхідно також відмітити, що на користь таких політичних сил, як ПР та СПУ, безсумнівно зіграло залучення до агітації відомих та впливових у регіоні осіб. На відміну від них, КПУ, «Батьківщина» і особливо «Наша Україна» мали великі проблеми з кадровим ресурсом, оскільки в їхніх лавах не було осіб, популярних на території всієї області. Навіть голови їхніх обласних організацій не мають на Донеччині ані особливого позитивного, ані особливого негативного іміджу.

Проаналізувавши списки кандидатів у народні депутати основних учасників виборчої кампанії 2007 року на предмет представленості в них Донецької області, можна помітити, що цей регіон отримав найбільше представництво у списку ПР. До речі,

слід погодитися з дослідниками, які вважають, що представниками Донеччини у списку ПР слід вважати не лише людей з безпосередньо донецькою пропискою, а й вихідців з регіону, які на сьогоднішній день мешкають у Києві [38]. Тому можна вважати, що у списку партії з 450 кандидатів у народні депутати 80 представляють саме Донецьку область [39]. Причому у першій сотні, яку можна було вважати прохідною, регіон представляли 36 осіб [39]. Серед них багато імен, відомих усій країні. В цілому можна вважати, що у виборчому списку ПР 2007 року явна перевага надана Донецькій області порівняно з іншими регіонами.

Виборчий список КПУ 2007 року теж не дуже вражає. У ньому представників Донецької області, які мали гарантовано потрапити до парламенту, небагато. Взагалі, враховуючи результат, отриманий партією на попередніх виборах, можна було припустити, що цього разу за її списком народними депутатами України могли стати щонайбільше 30-40 осіб. Порівняно з ПР, представництво Донецької області у списку КПУ є значно скромнішим: регіон представляють усього 33 особи [40]. Але серед них немає гучних прізвищ, окрім П. Симоненка, який походить з Донеччини і традиційно займає перше місце [40]. Цікавим є включення до списку під другим номером Є. Волинця - простого шахтаря з міста із символічною назвою Шахтарськ [41; 1]. Такий крок виглядає неоднозначно. З одного боку, це можна розцінювати як омолодження партійного списку, а з другого - яка користь самій партії від включення до її списку людини, яку на Донеччині не знають ніде, окрім рідного міста. З цієї точки зору корисніше було б віддати друге місце першому секретарю Донецького обкому КПУ М. Кравченку. Значною мірою, такий крок керівництва партії виглядає як пар-хід, який має справити враження на виборців і підкреслити тісний зв'язок партії з робочим класом, з простими громадянами. М. Кравченко цього разу отримав лише 22-ге місце [40]. Таким чином, за списком КПУ до парламенту гарантовано могли потрапити лише три представника Донеччини.

Що стосується списку СПУ, то у ньому представників Донеччини не так багато. Усього регіон у списку партії представляли 15 осіб [42, 43]. Узагалі, на користь СПУ слід зауважити, що в її списку регіони держави представлені більш-менш рівномірно, принаймні не надається відкритої переваги якомусь одному регіону, як це спостерігається у списку Партії регіонів. У першій сотні Донецьку область представляли лише п'ять осіб [42]. При цьому

прохідні місця отримали лише представники ділових кіл області - генеральний директор Маріупольського металургійного комбінату імені Ілліча В. Бойко та його помічник С. Матвієнков [42]. У той же час, чинний та колишні голови Донецького обкому партії отримали непрохідні місця. [42]. Це вказує на те, що у Донецькій області партія покладала надії саме на В. Бойка, а не на керівництво обласного комітету.

Найменше представництво регіон отримав у списках НУ-НС та БЮТ. У списку НУ-НС налічується лише 6 осіб, які є представниками ДОО «Нашої України» [44]. Однак, до прохідної частини (перші 60-70 місць), вони не потрапили.

У списку БЮТ ДОО «Батьківщину» представляють 7 осіб [45]. Але до першої сотні, яку можна було вважати прохідною частиною списку, вони не потрапили. Деякі шанси потрапити до парламенту мали лише чинний та колишній голови ДОО партії Г. Задирко та В. Скубенко, які отримали 111-ге та 121-ше місця відповідно [45].

Така ситуація з представництвом регіону у списках НУ-НС та БЮТ на нашу думку, викликана тим, що Донецька область не є для них базовою. Крім того, серед членів обласних осередків цих партій немає відомих та авторитетних осіб, яким можна було б надати прохідні місця. До цього можна додати, що керівництво зазначених політичних сил не покладало особливих надій на цей регіон, враховуючи результат, отриманий на попередніх виборах.

Отже, уважний аналіз виборчих списків основних учасників виборчої кампанії 2007 року на предмет представництва в них Донецької області показує, що воно є або незначним, або завищеним. Незначне представництво регіону слід відзначити у списках КПУ, СПУ, БЮТ та НУ-НС, але якщо у списках перших трьох політичних сил представники Донеччини займають хоча б кілька прохідних місць, то у списку останньої цього не спостерігається. Це говорить лише про те, що керівництво НУ-НС не вважає за потрібне приділити увагу цьому великому регіону України. У той же час на нашу думку, представників Донецької області у виборчому списку Партії Регіонів більше, ніж потрібно.

Безпосередні результати позачергових виборів 30 вересня 2007 року показали, що позиції політичних сил регіону з моменту попередніх виборів практично не змінилися. Як і раніше лідером політичних симпатій населення Донеччини залишилася Партія регіонів (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Політичні уподобання населення Донецької області
за результатами виборів народних депутатів України
30 вересня 2007 року***

Політичні партії та виборчі блоки	Україна	Донецька область
Партія регіонів	34,37%	72,05%
Блок Юлії Тимошенко	30,71%	3,92%
Блок «Наша Україна»	14,15%	1,63%
Комуністична партія України	5,39%	6,05%
Соціалістична партія України	2,86%	8,03%

* Складено за: Відомості про підрахунок голосів виборців у межах України // http://www.nbu.gov.ua/polit/07_cvk.htm; Відомості про підрахунок голосів виборців в межах регіонів України // <http://www.cvkc.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>

Що стосується її союзників - КПУ та СПУ, то вони змогли тут дещо покращити свій результат. Комуністи отримали навіть на 3% голосів більше, ніж на попередніх виборах (див. таблицю 1). Як не дивно, але БЮТ також зміг покращити тут свій результат на півтора відсотка порівняно з минулими виборами і отримав майже 4% голосів виборців (див. таблицю 1). Таким чином, якби 30 вересня 2007 року вибори відбувалися не тільки до парламенту, а й до місцевих органів влади, то БЮТ зміг би потрапити навіть до Донецької обласної ради. На нашу думку, такий результат є безсумнівним досягненням блоку в регіоні, оскільки важко було передбачити, що він отримає тут більше 3% голосів. Сам БЮТ оцінив свій результат у Донецькій області на позачергових виборах дуже позитивно. Вже 4 жовтня 2007 року прес-служба БЮТ у регіоні оприлюднила заяву, згідно з якою ПР за рік, що минув з моменту попередніх виборів, утратила голоси майже 130 тисяч виборців, а блок навпаки отримав на 31,6 тисячі голосів більше [46]. Тобто за 1 рік кількість прихильників Блоку Юлії Тимошенко у Донецькій області зросла більше ніж на 50% [46]. Щодо НУ-НС, то його результат був набагато скромнішим у порівнянні із БЮТ: блок отримав трохи більше ніж півтора відсотка голосів (див. таблицю 1). Загалом, вибори 2007 року суттєво не змінили позиції політичних партій у Донецькій області. Їх результат закріпив еволюцію політичних уподобань населення регіону, яка відбулася ще у 2002 р.

Отже, причетність основних політичних сил Донецької області до розпуску Верховної Ради Президентом України у квітні 2007 року була різною і визначалася їхньою приналежністю до опозиції або правлячої коаліції на рівні вищого законодавчого органу країни, яким є парламент. При цьому, якщо БЮТ та НСНУ почали готуватися до виборів майже одразу після розпуску парламенту, то ПР та її союзники по парламентській коаліції чекали на рішення Конституційного суду України і проводили акції на підтримку парламентської коаліції та проти розпуску парламенту. До виборів вони почали готуватися лише в червні-липні 2007 року. Виборча кампанія 2007 року у Донецькій області показала, що всі найбільші політичні сили країни, окрім НУ-НС, приділили цьому великому регіону значну увагу. На це вказує досить висока активність тут ПР, КПУ, СПУ та «Батьківщини», а також наявність представників Донеччини на прохідних місцях у виборчих списках зазначених політичних сил. Утім, вибори 30 вересня 2007 року не мали впливу на партійну структуру Донецької області, оскільки після них склад основних гравців на політичному полі регіону не змінився. Як і раніше, найпопулярнішою силою тут залишається ПР. КПУ та СПУ змогли покращити певною мірою свій результат, але оскільки це були вибори не до органів місцевого самоврядування, а до парламенту, то позиції цих партій у регіоні практично не змінилися. Результат, отриманий БЮТ у Донецькій області, можна розглядати як серйозний успіх, адже важко було передбачити, що він отримає тут хоча б 3%. У той же час, НУ-НС не зміг отримати тут і 2% голосів. Якщо оцінювати результати політичних партій Донецької області, отримані у 2007 році, як підготовку до виборів в органи місцевого самоврядування, які відбудуться через кілька років, то можна спрогнозувати, що ПР знову буде в них домінувати. Ліві партії - КПУ та СПУ – можливо, дещо покращать свої позиції, і їх представництво в обласній, міських та районних радах Донеччини збільшиться, хоча стати серйозною альтернативою ПР вони все одно не зможуть. Щодо «Батьківщини», то вона зможе провести своїх представників до деяких міських і районних рад, а можливо, і до обласної ради, втім їхня кількість тут буде незначною. НУ-НС, навіть якщо він на всіх рівнях не розпадеться на партії, які входять до його складу, навряд чи зможе потрапити хоча б до кількох місцевих рад області.

1. Основні підсумки Всеукраїнського перепису України 2001 року (Донецька область) // <http://www.donetskstat.gov.ua/census/index.php>.

2. Голобуцький О. П., Криворучко Т. Г., Кулик В. О., Якушик В. М. Політичні партії України // Національний ун-т «Кієво-Могилянська академія»; Центр суспільно-політичних досліджень / В.М. Якушик (ред.). — К. : Кобза, 1996. — 144с.; Бойко О. Особливості трансформації партійної системи України за роки незалежності // автореферат дисертації.- Чернівці: 2005.- 21 с.; Кипень В. Леонов О. Партии, общество, государство: взаимодействие в украинских реалиях. - Партии в современном политическом процессе Донеччины: стан і перспективи .- Донецьк: Рісн Нідд, 2004. - с. 26 – 43; Лага В. Идеологічний фактор сучасного політичного та партійного розвитку України // Автореферат дисертації. - Одеса: 2006.- 17 с. 3. Бала В., Голобуцький О., Якушик В., Голобуцька Т., Павловський Я. Политическая ситуация в Украине конца 2006 года. Прогноз на 2007 год // <http://www.agency.org.ua/index.php?mod=demo25>. 4. Абибок Ю. В Донецке объявлена «оранжевая» мобилизация, или в «голубом» лагере все спокойно // http://ostro.org/shownews_tema.php?id=1031; Бурый А. Партийный Донбасс накануне // http://ostro.org/shownews_tema.php?id=1095; Владимиров А. наших БЮТ, или Тимошенко в Донецке // http://ostro.org/shownews_tema.php?id=1147; Гармаш С. Донецкие в списках. КПУ: Донбасс как обложка // http://ostro.org/shownews_tema.php?id=1152. 5. Указ Президента України № 264/2007 Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України// <http://www.president.gov.ua/documents/5961.html>. 6. Поточний архів Головного управління статистики у Донецькій області. Соціально-економічне становище Донецької області за січень - вересень 2007 року. - 153 с. 7. Ермолаев А., Левцун О. Региональное и политико-идеологическое сегментирование электората на парламентских выборах 2006 г.// http://sofia.com.ua/images/analit_dokl.pdf.- 34 с. 8. За народовластие. Долой диктатуру (Предвыборная программа Коммунистической партии Украины // «ЮМ»). 9. Меморандум о единстве и сотрудничестве между областными организациями Партии регионов, Социалистической партии Украины и Коммунистической партии Украины // Коммунист Донбасса.- № 13.- 2007.- с. 1. 10. Донбасс - за стабильное развитие страны! // http://www.pr.dn.ua/articles/art_44.html. 11. Донецькі обласні організації Партії Регіонів, КПУ та СПУ проводять мітинг на підтримку дій Коаліції національної єдності // http://www.spu.in.ua/ua/news_regions/6335. 12. Резолюція мітинга в

поддержку парламентской коалиции и правительства// http://www.pr.dn.ua/articles/art_44.html. **13.** Все на защиту Конституции // http://www.pr.dn.ua/articles/art_72.html. **14.** Жители области выразили поддержку Конституции // http://www.pr.dn.ua/articles/art_73.html. **15.** Представители Мариупольской городской организации Партии регионов отправились в Киев поддержать позицию своей партии. // http://www.pr.dn.ua/articles/art_47.html. **16.** В Киеве продолжаются акции сторонников коалиции // http://www.pr.dn.ua/articles/art_69.html. **17.** Сторонники коалиции Национального единства выступают в защиту Конституции // http://www.pr.dn.ua/articles/art_95.html. **18.** Сторонники коалиции Национального единства едут в Киев // http://www.pr.dn.ua/articles/art_98.html. **19.** Обращение депутатов Донецкого областного совета к жителям Донецкой области и Украины // http://sovet.donbass.com/document_preview.php?document_id=1056. **20.** Фракция Донецкого областного совета (фракция Партии регионов // <http://sovet.xitexsoftware.com/m1/ru/structure/fractions>. **21.** Кравченко Н. Впереди выборы // Коммунист Донбасса.- № 22.- 2007.- с. 1. **22.** В Донецкой области проходят конференции городских и районных организаций Партии регионов // http://www.pr.dn.ua/articles/art_263.html. **23.** 28 июля в Донецке состоялась XVI конференция ДОО Партии регионов // http://www.pr.dn.ua/articles/art_288.html. **24.** Рішення № 6/2 VI конференції Донецької обласної організації Народного Союзу «Наша Україна» про висування кандидатів в народні депутати України від Донецької обласної організації до виборчого списку Народного Союзу «Наша Україна» // <http://www.nashaukraina.dn.ua/docs/446.doc>. **25.** Рішення № 6/3 VI конференції Донецької обласної організації Народного Союзу «Наша Україна» про організацію проведення виборчої кампанії 2007 року в Донецькій області // <http://www.nashaukraina.dn.ua/docs/447.doc>. **26.** В Краматорске состоялся митинг-концерт // http://www.pr.dn.ua/articles/art_394.html. **27.** Митинг-концерт в Снежном // http://www.pr.dn.ua/articles/art_428.html. **28.** 7 вересня в м. Єнакієве Донецької області сталася чергова провокація проти блоку Юлії Тимошенко // http://www.byut.dn.ua/news/news_548.html. **29.** Кириченко Т. Притеснення БЮТ в Донецкой области продолжают // http://www.byut.dn.ua/news/news_543.html. **30.** Кириченко Т. 4 сентября состоялся незапланированный визит Юлии Тимошенко в Донецк // http://www.byut.dn.ua/news/news_539.html. **31.** Кодекс честных. // http://www.byut.dn.ua/news/news_546.html. **32.** Владимирова А. наших БЮТ, или Тимошенко в Донецке // <http://>

ostro.org/shownews_tema.php?id=1147. **33.** Мишура О. Очередная PR-акция Тимошенко // Коммунист Донбасса.- № 36.- 2007.- с. 2. **34.** Арсеній Яценюк очаровал Донецьку область// <http://www.nashaukraina.dn.ua/articles/show.php?id=1557>. **35.** 27 - 28 сентября встречи с П. Н. Симоненко в гг. Донецке и Константиновке// Коммунист Донбасса.- № 38.- 2007.- с. 1. **36.** Бойко В. Дорогие земляки// Ильичёвец.- № 108.- 2007.- с. 2; Матвиенков С. Мы не давали повода избирателям в нас усомниться// Ильичёвец.- № 108.- 2007.- с. 3. **37.** Ильичёвец.- № 106.- 2007.- с. 1. **38.** Голобуцкий А. Якушик В. Голобуцкая Т. Гончарук В. Парламентские выборы в Украине: региональный анализ избирательных списков ведущих политических сил. 1. Списки Партии регионов// http://www.agency.org.ua/index.php?mod=demo30_2. **39.** Додаток 1 до постанови Центральної виборчої комісії від 9 серпня 2007 року № 77. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Партії Регіонів// http://www.cvk.gov.ua/postanovy/2007/p0077_2007_d.htm. **40.** Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 6 серпня 2007 року № 70. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Комуністичної партії України // http://www.cvk.gov.ua/postanovy/2007/p0070_2007_d.htm. **41.** Первые пять кандидатов в народные депутаты списка КПУ // Коммунист Донбасса.- № 31.- 2007.- с. 1. **42.** Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 16 серпня 2007 року № 118. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Соціалістичної партії України // http://www.cvk.gov.ua/postanovy/2007/p0118_2007_d.htm. **43.** Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 22 серпня 2007 року № 169. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Соціалістичної партії України//. **44.** Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 11 серпня 2007 року № 87. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Блоку «Наша Україна - Народна Самооборона» // http://www.cvk.gov.ua/postanovy/2007/p0087_2007_d.htm. **45.** Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 15 серпня 2007 року № 108. Виборчий список кандидатів у народні депутати України Блоку Юлії Тимошенко// http://www.cvk.gov.ua/postanovy/2007/p0108_2007_d.htm. **46.** Популярность Партии регионов падает даже в Донецкой области // http://www.byut.dn.ua/news/news_620.html